

Diskriminering av folk fra NORD-TROMS

Av Eivind Braastad Jenssen

Befolkninga i Nord-Troms er for en stor del av såkalt blandet etnisk herkomst eller resultatet av de tre stammers møte for å bruke Schøyens ord.

I denne artikkelen vil jeg presentere og kommentere noen innlegg i Tromsø avisene fra mellomkrigstida som klart skulle vise at det da syntes å være helt akseptert å innta ei heller nedlatende og diskriminerende holdning til folk fra Nordfylket p.g.a. deres etnisk herkomst.

Dernest vil jeg med utgangspunkt i intervjuer jeg for kort tid tilbake har hatt med folk i Nord-Troms vise at ikke all slik nedlatenhet eller forakt mot folk av finsk og særlig samisk avstamning er borte.

Til slutt vil jeg komme litt inn på hvordan en i skolen kan gå fram for å redusere de utvilsomt uheldige følgende av den diskriminering som har funnet og kanskje fortsatt finner sted.

Først kan vi gå tilbake til en reportasje i «Tromsø» fra 1929 med tittelen «Fra grensen og ut. En beskrivelse av forholdene».

«Ja hernede i bygdene med sin kvensk-lappiske befolkning er mangt merkelig. En viss sympati er på forhånd sikret kvænen som er flittig og strevsom og vel efter hvert går opp i det norske folk uten at noen av partene tar skade herav. Det påstås at disse tavaster skal være efterkommere av en gotisk stamme, så en blodblanding kan vel skje nokså smertefritt. Politiske forviklinger er neppe å vente når Sigri¹ Oppigård gifter seg med Koski

Suomilainen. Ganske visst lå der i fjor her i bygden noen finske journalister som gjorde ivrige studier i marken og som ved sin hjemkomst til Suomi slo til lyd for Hvitelandets ekspansjon mot vest.

Men år for år vokser kvenenes interesse for norsken, forbindelsen med Finland er nokså sparsom. Og det er vel neppe den takk mor Norge ventet sig da hun sendte sine egne sønner til prerien og inviterte «finlendere» til å kolonisere disse egne. De kom villige nok, både i 1867, da det var uår i Finland og senere — det har vel undertiden vært nokså folksomt i Pasvikdalen og Skibotn, hvor denne moderne folkevandring fant sted.

Som fastboende er lappene like så nye på stedet. Men det har holdt hardt for dem å gjøre seg gjeldende som bumenn, de har vel hatt mindelser om århundreders ubunden tilværelse å slåss med. Men stemmeretten har gjort utslaget, forteller lensmannen meg. Den gjør dem på en forunderlig måte til norske borgere. Og de anser den for en dårlig mann, som ikke gjør bruk av den. De kvittet seg med samedrakten og samtidig med rasebevisstheten. På særlige skjemaer oppfører de seg som nordmenn (av norsk herkomst). Lensmannen sier at det oppstår en blandingsrase, og det er sikkert ikke av det gode. «Det er min oppriktige mening at dette nye befolkningsselement ikke er særlig initiativrikt».

Bygden har fått ei ny lærerinne fra Østlandet. Hun kan ikke røyke fordi det strider mot religionen her. Hun uttaler seg om dette å gå «i læsning» (oppbyggelse). Noen av barna kom så smussige på skolen at det var en gru. Lærerinna vasket dem til slutt selv da det ikke nyttet å mase på mødrene. Dette fikk hun kritikk for av mødrene. På spørsmål om barna innbyrdes snakker lappisk, svarer lærerinna nei og forteller om to småjenter som trettet og den ene sier til den andre: «Jeg vet noe om deg». «Hva vet du om meg?» «Din bestemor var lapp.»

Lærerinna mener at det neppe var en dråpe norsk blod i noen av disse småjentene».

Egentlig skulle det være unødvendig å kommentere innholdet i denne artikkelen, da den jo så tydelig og utilsørt avdekker ei nedlatende og fullstendig respektlaus holdning til folket i bygda som beskrives.

Vi kan altså konstatere at det i mellomkrigstida tilsynelatende var akseptert at en kunne beskrive befolkninga i en del av fylket slik som det her er gjort. Det fulgte ikke reaksjoner i denne artikkelens kjølevann i form av motinnlegg, og reportasjen er heller ikke enestående i sitt slag fra denne periode.

Og i likhet med den siterte artikkelen er de fleste andre preget av det grunnsynet eller utgangspunkt at det er norsk språk, norsk kultur og norsk væremåte i det hele som er idealet. Alle avvik fra dette blir vurdert negativt.

Det ser m.a.o. ikke ut til å være rom for å finne noe positivt i eller verdifult ved den kulturelle innflytelse som de andre gruppene representerte.

I samband med en konflikt mellom en lærer og noen foreldre i ei bygd, hevdes det følgende i et innlegg til forsvar for læreren:

«Dere tror vel at barna deres er slike eksperter at de kan gjengi nøyaktig det de har hørt på skolen». Og videre: «Da de ikke engang forstår det læreren sier dem, så tror jeg ikke at de kan gjengi det hjemme på lappisk. « »

«Jeg vet at deres barn forstår så lite og ingenting av norsk at de kan misforstå læreren både i tide og utide».

Dette innlegget avstedkom et svar under overskrifta. Når frektheten tar ordet. Her heter det bl.a.:

«At han bestemt tør påstå at barna ikke kan gjengi hjemme på lappisk det de har hørt på skolen. Kan frektheten åpenbare seg tydeligere? Vel kan sproget være til hinder for en del barn, men hr. NN burde vite så pass at i Bygda er det mange skolesøkende barn som lite eller intet forstår av lappisk og barn som ikke forstår lappisk det spor.

Her er også mange foreldre som til voksen alder ikke har forstått et ord lappisk. At hr. NN opptrer på en så simpel måte overfor bygdas foreldre og barn, viser hvor udannet han er til tross for at han skulle være «dannet», så hans skrivelier får stå i sitt eget verd.» « « Jeg skal fortelle Dem hr. NN at her er mange barn som er vel så gode «eksperter» i norsk som De tror Dem selv å være Så De burde betenke Dem to ganger føre enn De gikk hen og serverte slike sjofle skrivelier i et offentlig blad».

Det som er av særlig interesse å merke seg i dette forsvarsinnlegget, er at det ser ut til å akseptere at det er mindreverdige, uakseptable å være eksperter i lappisk og ha problemer med å forstå norsk. Det blir jo i artikkelen tatt fornærmelig opp og nærmest som ei uthenging av den bygda det i dette tilfellet dreier seg om. De uthengte ser m.a.o. ut til å ha akseptert utgangspunktet eller premissene for kritikken. Og de prøver ikke å forsvare seg med å peike på noen rett til å ha sitt eget språk, men prøver altså heller tvert om å argumentere for at

de egentlig er bedre i norsk enn angriperen synes å mene. Dette gir oss vel i klartekst en påminnelse om hvordan en samisktalende beboer av nordfylket fikk sitt eget morsmål vurdert og dermed sjøl vurderte det i denne perioden.

En ytterligere bekræftelse på at ei heller nedlatende oppfatning av nordtromsbefolkninga ser ut til å være utbredt er gjennom et innlegg i Tromsø fra 1925 med tittelen Nordfylket. Her står det:

For en tid siden talte jeg med en ung kommunal tjenestemann som sa: Vi som er fra traktene omkring Troms har vennet oss til å overse kvenene i Lyngen og Nordreisa, men de følger jo like godt med som oss, de holder sine aviser osv.

Artikkelforfatteren hevder videre at det neppe er noen forskjell på forholdene i opplysningsveien mellom ungdom i Nord- og sør-fylket. Han skriver videre:

«Nei, la oss understreke dette at det er hverken noe høyere eller bedre ved folket i Syd-fylket eller Troms Innland enn hernord. En skulle jo tro at slikt måtte være unødvendig å bemerke, men synsmåten blandt mange er ikke bedre».

Etter å ha konstatert at Nord-Troms ligger tilbake kommunikasjonsmessig osv. avsluttet han artikkelen slik:

«En får bare lyst til å anmode folket selv om å hevde sig og vise at de står på samme nivå som folk andre steder i landet. Har en dårlig tro om sig selv, så oppnår en aldri noe».

At slike forsvarsinnlegg som dette ikke var uberettiget skulle vel følgende utdrag fra en reportasje i Tromsø 1928 bære bud om:

«Folket er sterkt blandet, og norsk språk har lenge vært litet brukt. Som faged Dreyer skrev en gang, så er det mange steder ennu folk skjemmes over å tale norske språk noenlunde tilfredsstillende».

Innlegget blei rimelig nok motsagt av folk fra den bygden som blei omtalt i artikkelen. Dette fikk artikkelforfatteren til å rykke ut med følgende svar på kritikken:

«Vet dere at lærerne her har et ekstra tillegg nettopp fordi barna kan lite norsk?»

Vet dere at sommeren 1927 blei en fra bygda sendt ned fra Sætermoen fordi han ikke kunne norsk. Han måtte ha tolk med seg

for å komme hjem».

Til slutt i denne delen av artikkelen gjengir vi en leder i Tromsø fra 1931 som sjøl om den tar opp forhold som ikke direkte berører Nord-Troms allikevel er aktuell i vår sammenheng:

«En redaksjonell valgartikkel i «Finnmarkens amtstidende, Vadsø er foruten på norsk også på samisk, og avisens fjerde side er fylt med en større valgartikkel på samisk. Selv av et høireorgan skulle man ha rett til å kunne forlange en bedre forståelse av sin oppgave som avis i et såvidt vanskelig grensdistrikt Og det fortsetter slik: «Det virker dobbelt nedslående at en avis oppe i Vadsø, utelukkende med det for øye å fikse inne noen usle stemmer for høire, kaster morsmålet på bålet, og tilsynelatende uten noen samvittighetskrupler sidestiller det med samisk».

Ser vi de gjengitte utdragene av innlegg og artikler i lokalavisene fra mellomkrigstida under ett, gir ikke disse oss noe «vitenskapelig» grunnlag for å dra entydige og sikre konklusjoner om graden av diskriminering og språkkelig undertrykking av deler av befolkninga i Nord-Fylket.

Men de gir oss i hvert fall klart belegg for å hevde at slik diskriminering og undertrykking fant sted. I dag ville det vært helt utenkelig at noen i ei avis skulle skrive om folk og forhold på en slik måte som det tydeligvis blei gjort i 20- og 30-årene. Og det skal vi sjølvsagt være glade og takknemlige for. Men det er nærliggende å spørre om de holdningene som ligger bak artikler av den typen vi har sitert her, er borte sjøl om slike artikler ikke lenger preger våre lokalaviser.

Før vi prøver å finne et svar på dette spørsmålet, er det nødvendig med noen betraktninger om hvilke følger det kan ha hatt for folk i nordfylket at de ser ut til å ha blitt møtt med negative holdninger av det slag som vist i sitatene foran.

Å oppleve at en blir sett ned på for måten en snakker på, kan i seg sjøl være uheldig. Et menneskes språk eller dialekt er en del av dets personlighet og er med å gi det enkelte individ et bilde av seg sjøl, en identitet. Og det kan neppe være noen god grobunn for utviklinga av en heilstøpt personlighet om en til stadighet får høre at den dialekten eller det språket en snakker ikke er fullverdige og at det er andre

Skoleklasse i Nordreisa 1927.

Foto: Paulaharju. Museiverket.

dialekter evt. et annet språk som egentlig burde vært brukt og som er det riktige språket. Språket eller dialekten vi bruker er en del av oss sjøl. Stadig å få påminnelser om at språket eller dialekten er mindreverdige, kan få negative følger for det sjølbildet et menneske har. Det gir kort sagt lett grobunn for utvikling av mindreverd og underlegenhetsfølelse i det hele tatt.

Og av de innlegg vi har gjengitt ser vi at det ikke bare var finsk/og/eller samisk språk som var anstøtsteinen for en del av de som skreiv. Også den etniske opprinnelse i seg sjøl ser ut til å ha motvilje. En ser ut til å ha ønsket at samer og finske innvandrere skulle glemme sin opprinnelse og streve for i ett og alt å være så norsk som mulig.

Og det ser jo ut til at de på forskjellige vis lyktes. Det konstateres med tilfredshet at samene på særskilte skjema oppfører seg som nordmann. Vi ser altså at de forneker sin etniske opprinnelse. Og det er det jo ingen grunn til å forbauses over når en ser hvilke

holdninger de blir møtt med av storsamfunnet. Når idealet og det eneste akseptable er å være norsk, kan vi jo lett tenke oss hvordan dette virker inn på sjølbildet til en som har samisk eller finsk som morsmål. Eller kanskje enda verre måtte det vel være for en lesekyndig med f.eks. finsk far og samisk mor å lese at denne blandingsrasen av finsk og samisk var uheldig og ga et lite initiativrikt produkt, og at dette enda til var lensmannens oppriktige mening. Da er det heller ikke til å undres over om noen så godt de kunne prøvde å agere norsk.

I denne sammenhengen skal vi ikke drøfte årsakene til eller bakgrunnen for slike negative holdninger overfor de etniske gruppene som vi har omtalt her.

Men det er ingen tvil om at det fra myndighetenes side blei drevet et bevisst fornorskingsarbeid også i Nord-Troms. Av artiklene fra andre kilder vet vi at det ofte satt ivrige fornorskere som myndighetenes forlengende arm i posisjo-

ner som lærere, lensmenn, prester o.l. i disse bygdene.

Og det går nokså klart fram av den første artikkelen som er gjengitt foran at både lensmannen og nylærerinnen fra Østlandet viser liten interesse for eller vilje til å sette seg inn i lokalbefolkningas situasjon. De ser på forholdene med norske og heller nedlatende øyne og viser liten interesse og muligens også evne til å forstå hvorfor skoleungene ser ut til å fornekte sin etniske opprinnelse og hva det egentlig ville si å gå i lesning. Lokalt religiøst liv representert ved en så sterk og sentral folkelig religiøs bevegelse i Nord-Troms som læstadianismen blir av denne lærerinnen nærmest sett på som en kurositet. Dette i tillegg til at hun ga seg til å vaske elevene, er peikepinner om at hun neppe kunne sies å legge opp til et godt og tillitsfullt forhold mellom skole og heim.

Det koster å gi avkall på det av seg sjøl og sin egen identitet som det ens etniske/språklige opphav må sies å være. Og vi har god grunn til å

la en del av de som representerte storsamfunnet i ulike offentlige posisjoner i nordtromsbygdene, mistenkt for å se med skepsis og mistillit på de trekk ved folk som indikerte at de hadde en annen etnisk opprinnelse enn nordmenn flest. Og resultatet av slik nedvurdering på ulike plan uteblir ikke. Folk fornektet sin herkomst. Og dette gjaldt nok i større grad samer enn kvæner. Kvænene var nok som det hevdes i artikkelen, på forhånd sikret den største sympati. Men de gode nordmenns positive holdning til kvenen endret seg som kjent betraktelig utover 1930-åra da frykten for at Finland ville ekspandere mot vest blei heller ubredt i norsknasjonale kretser i NordTroms.

Vi kan altså avslutte denne delen av disse betraktningene med å si at det både gjennom aviser og på andre måter i betydelig utstrekning blei signalisert at folk av finsk og eller samisk avstamning i Nord-Troms ikke kunne betraktes som fullverdige medlemmer av det norske samfunn, ihvert-fall ikke så lenge som de holdt fast ved språk og skikker som var knyttet til deres etnisitet.

Og videre ser det ut til at folk for en stor del prøvde å trenge bort og glemme sin opprinnelse og så godt som mulig prøve å agere som ekte nordmenn. Dette må uten tvil ha vært ei belastning for mange.

I dag vet vi at klimaet når det gjelder språklige og andre minoritetsgrupper innafor et land har endret seg i betydelig grad.

Og mange har vel allerede stilt seg spørsmål om hva hensikten kan være med å ta opp dette emnet i en årboksartikkel i 1980-åra. Grunnen er ganske enkel den, at jeg ikke på noen måte er overbevist om at tiden har leget alle sår og at det ikke lenger finnes spor etter den diskriminering av grupper i Nord-Troms som har funnet sted. Jeg mener f.eks. å ha belegg for å hevde at det er tilbøyelighet blant folk den dag i dag til å skjule eller søke å bagatellisere evt. samiske røtter. Sjøl om utgangspunktet for artikkelen er forholdene i mellomkrigstida, så tror jeg at de holdningene som enda da var levende og så offentlig akseptable at det kunne skrives om det i avisene, framleids finns, men nå i mer fordekte former. I det følgende vil jeg prøve å gi noen eksempler på hvordan jeg

mener å se slike holdninger manifesterte i dag, og dernest vise hvilke utfordringer dette stiller de som arbeider for Nord-fylkets kulturelle vekst og utvikling overfor.

Først et minne fra egen skoletid. En gang i 1960-åra satt jeg på min hybel i Oslo sammen med en venn fra Lyngen. Jeg fortalte han om en episode på ei forretning i Oslo der jeg følte at jeg pga. min nordnorske dialekt hadde fått dårlig behandling. Dette kommenterte min studiekamerat med å si at det var forbundet med mange flere ubehageligheter å være lyngsværing i Tromsø enn i Oslo. I Tromsø mente han å ha møtt virkelig tilløp til diskriminerende holdninger. Det hadde ikke skjedd i Oslo.

Om denne tendensen blant folk i Tromsøområdet til å se ned på «kvenene i Nordreisa og Lyngen» som det blei skrevet om i innlegget som er referert foran, er helt borte nå, er vel heller tvilsomt. Den mest vanlige måten en litt nedlatende holdning kommer til uttrykk på er vel den iver som enkelte lokale dialekter fra nordfylket imiteres/hermes etter av folk i andre deler av fylket. Bare etterapinga av dialekten regnes i seg sjøl som underholdende. Det ser ikke ut til å være nødvendig med noe poeng utover dette.

På slutten av 70-tallet intervjuet jeg en del lærere og foreldre bosatt forskjellige steder i Nordnorske bygder også Nord-Troms.

Det jeg var ute etter i disse intervjuene var vurderinger av ulike sider ved skolens virksomhet ikke minst av skolens forhold til lokalsamfunnet.

I disse samtalene brakte aldri jeg spørsmål som hadde med etnisitet å gjøre på bane. Men allikevel blei dette tatt opp av en del foreldre, og også av lærere i andre sammenhenger. I det følgende gjengir jeg noen uttalelser fra lærere og foreldre om slike spørsmål. Først en lærer som er sørfra:

«Det var veldig vanskelig å få elevene motivert for et opplegg i lokal historie som jeg laget i høst. Vi sleit med å komme oss gjennom det. Vi tok opp en god del om dette med elevenes opprinnelse. En elev med oldemor fra Røros sa til en annen elev som hadde samme oldemor: «Heldigvis, da er vi ikke kvæner». Ordet kvæn er veldig belastet blant folk her. Det finnes ikke bøker på finsk i skolebiblioteket.

Jeg vil prøve å skaffe billedbøker med enkle tekster på finsk til biblioteket. Det er en påtakelig hysj, hysj-mentalitet omkring dette med folks opprinnelse. Mellomgenerasjonen bruker finsk bare til festbruk».

Så gir vi ordet til ei mor:

«Lærerne er ofte fryktelig mye for seg selv. De som kommer sørfra blir det liksom ikke det samme med som oss her fra strøket. I syklubben bruker de kvinnelige lærerne å være med: lærerne sørfra som var med, satt i foreninga og hermet etter ei herfra som snakker litt gebrokkent hver gang hun var ute på kjøkkenet».

Og til slutt i denne sitatsamlinga lar vi en far komme til ordet:

«Det gikk ille med han læreren sørfra som skjelte ut elevene og kalte dem lapper osv. Han spurte elevene om det var deres foreldre da de så flyttsamer som gikk nede på vegen. Det blei jo en fryktelig holoy i klasserommet etterpå».

De siterte utsagnene er på ingen måte representative for hvordan forholdet i sin allminnelighet er mellom lærere og foreldre og mellom skole og heim i bygder der folk er av samisk eller kvensk avstamning.

Poenget med å trekke fram disse utsagnene er å vise at det i hvert fall i noen bygder fortsatt ser ut til å være en tendens til at folk kvier seg for å snakke åpent ut om sin etniske opprinnelse og at det tydeligvis ikke er fritt for at tilflyttere, i dette tilfellet lærere kan ha en tilbøyelighet til å opptre på en slik måte når det gjelder dette spørsmålet at en kan styre folks ønske om å skjule eller bortforklare sin etniske opprinnelse.

Sjøl om det ikke lenger skrives i avisene om hvor uheldig blandinga av finsk og samisk er, eller på annen måte gis uttrykk for nedlatende holdninger overfor etniske grupper, trur jeg at det på andre måter og på andre plan fortsatt sendes ut signaler som går i retning av at det ikke er fullstendig eller fullt ut akseptert å ha sine røtter i finske, men særlige samiske miljø. Og målet må jo være at det skal være like naturlig og akseptabelt for en person å si at oldemora hans var same som at hun kom fra Røros. I dag er det vel fortsatt slikt i NordTroms at folk flest helst trekker fram oldemora fra Røros. Det er mulig at jeg overdriver litt

Skolebarn i Skibotn 1927.

Foto: Paulaharju. Museiverket.

når jeg hevder at det er og har vært ei bremse på den kulturelle vekst og utvikling i Nordfylket at folket der har hatt en tilbøyelighet til å underslå deler av sin herkomst og dermed noe av seg sjøl og sin egenart.

Det er også klart at mye har endret seg i de aller siste årene. Jeg kan jo bare nevne at finsk har fått en viss plass som valgfag i grunnskolen og at det også kan leses i den videregående skolen.

Men fortsatt er det et stykke før målet er nådd.

Og det er grunn til å rette oppmerksomheten mot skolen og spørre hva den kan bidra med i denne prosessen. Nå kan det sjølsagt være delte meninger om hvor store muligheter skolen har til å påvirke elevene i det hele tatt.

Men det er en del konkrete emner og problemstillinger som skolene i nordfylket i sine undervisningsopplegg med fordel kunne viet større oppmerksomhet enn jeg har inntrykk av at de gjør i dag. Dagens norske skole preges av sentralt

utarbeidete lærebøker som er de samme for hele landet. Skolekritikere hevder gjerne at slikt lærestoff er særlig rettet inn mot og passer best for elever fra bymessige strøk på Østlandet.

Skolens innhold blir dermed mye godt det samme uavhengig av hvor i landet skolen ligger. Men samtidig er det et krav til skolen om at den skal være opptatt av og ta utgangspunkt i nærmiljøet. Dette kravet er ikke enkelt for å forene med det faktum at innholdet i skolen er temmelig uavhengig av hvor den ligger.

Jo mer et lokalsamfunn avviker fra storsamfunnet slik det avspeiles i de sentralt utgitte lærebøkene, jo mer fjern og uaktuell vil skolen kunne fortone seg for elever fra slike steder.

Skolen kan godt sies å virke avvisende eller i beste fall likegyldig overfor de lokale verdier. Skolen vil ved sitt sentralt gitte innhold ofte formidlet av lærere fra andre deler av landet kunne bidra til å utvikle en følelse hos elevene av at

det som betyr noe på deres heim plass, den dialekt eller språk som snakkes der, den lokale kultur egentlig ikke har noen egenverdi. Dersom elever som har finske og samiske røtter i det vesentligste får formidlet den norske rikshistoria, ja, så får de i realiteten høre svært lite om sine forfedres historie. Skolen vil formidle rikshistoria med slaget på Stiklestad osv. Dette er en historie som litt satt på spissen ikke er historia til mange av nordtrollsbeboerne dvs., det er bare en del av deres historie. Det at skolen definerer historia til å gjelde den norske rikshistoria, kan bidra til å gi elevene en følelse av at den lokale historie er av liten verdi og interesse.

Det er andre nordmenns ærerike fortid som virkelig har betydd noe. Indirekte kan ei slik vektlegging signaliseres til elevene at deres forfedre og det de har gjort, har betydd lite. For å endre på dette burde skolen i slike bygder prøve å

Til side 59

Spildra —

(fra side 36)

«En anmoder derfor herredsstyr-
et om å henvende seg til rette
vedkommende med anbefaling og
påbud om at hamnekravet på
Spildra forfremmes og påbegynnes
så snart råd er!»

Siden dette vedtaket er hamne-
spørsmålet ført opp på saklista 33
ganger. Befolkningas stahet og det
stadige maset på myndighetene har
omsider gitt resultater. Men er
moloen kommet for seint?

I 1801 var det 44 beboere på øya.
Etter siste krig var antallet 146. Det
er grunn til å legge merke til at alle
de evakuerte, unntatt to som var
døde, vendte tilbake til stedet for å
bygge opp igjen sine hjem. I dag bor
det 50 mennesker på øya. Hva har
så skjedd i mellomtida?

I fiskarlagsprotokollen, påbegynt
i 1945, kan en blandt annet lese om
ei lita bygds kamp for si eksistens.
Det er fiskarlaget som har gått i
brodden i den politiske kampen for
å holde liv i bygda. Kvinnene fikk
stille med sitt husmorlag eller
sanitetsforening, mens fritidsakti-
vitetene ble tatt hånd om av
skytterlaget.

Siden krigen har fiskarlaget tatt
opp kravet om telefon til sørsida av
øya, om veiforbindelse, skyssbåt,
postbud foruten de mer vanlige
fiskarlagssakene. Smått om senn
har en nå fått disse kommunika-
sjonggodene. Enda tregere har det
gått med saker som har med
fiskarnæringen direkte å gjøre.
Allerede i 1949 ville fiskarlaget ha
forbud mot reketråling i fjorden.
Tretti år seinere ble det omsider
innført en begrenset fredning av
sørfjorden. I 1950 ville laget ha slutt
på fisket etter sildeyngel. Denne
fangsten fortsatte som kjent inntil
de store sildesnurperne fra andre
steder nær hadde utryddet hele
sildestammen. I 1954 ville laget ha
slutt på snurping etter småseien i
fjorden, og et par år senere krevde
det forbud mot notfiske etter torsk.

Alle de nevnte sakene har med
selve livsgrunnlaget å gjøre. Fisket
er det ene beinet bygda står på.
Svikter det, er ikke det andre beinet,
jordbruket, sterkt nok til å holde liv
oppe. Men det er vel dessverre langt
fram før fjordfiskerne finner forstå-
else for sine krav.

Egentlig er det få familier som
har fraflytta stedet. Men de unge
valgte å ikke slå rot på øya. 1950-60

var nok vanskelige år for mange
utkantsbygder i nord. Myndighet-
ene så vel gjerne at de små bygdene
ble lagt øde. De med «fast lønn» så
med et flir på fiskarbonden og hans
virke, eller de var fulle av irritasjon
over det å måtte fø på alle disse
menneskene. Kanskje var det akku-
rat dette som knekket så mange av
utkantsbygdene. Selvrespekten for-
svant, fiskarbonden følte seg selv
som unyttig, ja, som en snylter på de
andre i samfunnet.

I dag er nok folks oppfatning en
annen. Også myndighetene viser en
annen vilje til å holde liv i
utkantsbygdene våre. Dette er
moloen på Spildra et eksempel på.
Spørsmålet er bare om omslaget
kom for seint. Vil det i år 2000 ligge
fiskarbåter i ly bak moloen på
Spildra?

Krigsutbruddet —

(fra side 49)

Langs stien lå det teltducker, ulltep-
per og patroner. Et bombekasterrør
stakk fram under et berg.

Sulten begynte å gnage. Ved
Rauvannet ble det kommandert
hvil, og under noen riskvister fant
vi proviantlager lagt opp av
landvernet, nødproviant og 4 kilos
geitoster. Andre fant boksmelk, og
vi delte dette mellom oss. Vi
nærmet oss etterhvert Bones, og
jeg skal aldri glemme hvor herlig
det var å komme fram dit: Markene
var grønne, og gjøken gol i skogen.
Rart var det og å se andre
mennesker, særlig barn. Sjøl var vi
skjeggete, skitne og lusete.

Vi visste nå at det var betingel-
sesløs kapitulasjon. På veien var det
stor trafikk av biler og hestekjøre-
tøyer i begge retninger.

7. kompani var i oppløsning, alle
ville hjemover. Krigen var slutt for
vårt vedkommende.

SLUTTORD

Når man tenker på verdenskrig-
ens videre forløp, var det sjølsagt
mikroskopiske bragder vi utførte
under felttoget i 1940. Men en ting
kan vi notere: 6. divisjon var den
første som slo tyskerne på retrett i
den annen verdenskrig.

Diskriminering —

(fra side 69)

tilpasse historieopplæringa til de
lokale forhold og skolen burde vise
interesse og vilje til å lære elevene
om deres fortid og opprinnelse.

Det kan kanskje til å begynne med
føre til en del skepsis. Men jeg trur
det er ei forutsetning at skolen tar
opp slikt lokalt historisk stoff også
dersom skolen skal ta sin oppgave
om å bidra til ei sunn personlig-
hetsutvikling på alvor.

Det er ikke bare i historie/sam-
funnsfagundervisninga at en bør ta
sikte på et lokalt utgangspunkt og
vektlegging. Også i fag som norsk,
kristendomskunnskap og naturfag
bør en gjennom eksempler og
opplegg kunne få fram at lokale
dialekter, lokale religiøst liv og
lokale livbergingsmåter har sin
egenverdi og sin betydning.

Skolen kan i det hele tatt ved å ta det
lokale samfunn på alvor, ved å vise
at den bryr seg om de lokale forhold,
bidra til å gi eleven en større grad av
personlig sikkerhet og integritet.
Skolen bør derfor særlig i de
bygdene der finske og samiske
tradisjoner framleis eksisterer vise
disse oppmerksomhet og ikke som
til nå være tilbøyelig til å overse
dem.

I det hele tatt er det ei forutsetning
for at det skal kunne utvikles et godt
og tillitsfullt forhold mellom skolen
og lokalsamfunnet at skolens folk
setter seg grundigst mulig inn i de
lokale forhold, skaffer seg lokal
kunnskap, og at de ikke ser på avvik
fra de rikskulturelle normene som
kuriositeter eller interessante fe-
nomener, men at de viser en ekte
vilje og interesse for å sette seg inn i
lokalt tenkesett som et utgangs-
punkt for pedagogisk arbeid.

Et slikt arbeid må sjølsagt skje
gradvis, og det bør skje i et nært
samarbeid med foreldrene.

AVSLUTNING

I denne artikkelen har jeg vist at det
forekom ei temmelig utilsørt dis-
kriminering av folk fra Nord-Troms
og at denne diskrimineringa ser ut
til å ha bunnet i etniske forhold.
Videre ser det ut til å være grunn til
å tru at det var folk med samiske
røtter som i sterkest grad fikk føle ei
nedlatende holdning.

Til side 28